

Statsrådets skrivelse till riksdagen om förhandlingarna om Världshandelsorganisationens plurilaterala avtal om elektronisk handel

Enligt 96 § 2 mom. i grundlagen översänds till riksdagen en promemoria om förhandlingarna om Världshandelsorganisationens plurilaterala avtal om elektronisk handel.

Helsingfors den 14 december 2023

Utrikeshandels- och utvecklingsminister Ville Tavio

Enhetschef Ilkka Saarinen

FÖRHANDLINGAR OM VÄRLDSHANDELSORGANISATIONENS PLURILATERALA AVTAL OM ELEKTRONISK HANDEL**1 Bakgrund och avtalets syfte**

Europeiska unionens råd bemyndigade den 27 maj 2019 kommissionen att inleda förhandlingar med Världshandelsorganisationen (World Trade Organisation, WTO) för att åstadkomma ett plurilateralt avtal om elektronisk handel. Förhandlingarna hör till ett av fyra multilaterala initiativ som lanserades som ett svar på de långvariga utmaningarna inom WTO:s multilaterala förhandlingar. Förhandlingarna inleddes i maj 2019.

Med avtalet eftersträvas regler för elektronisk handel. EU:s mål är att åstadkomma ett avtal som effektiviserar den globala elektroniska handeln, underlättar verksamheten för företag (även mikroföretag och små och medelstora företag), ökar konsumenternas förtroende för onlinemiljön och skapar nya möjligheter för att främja en inkluderande tillväxt och utveckling. WTO har för närvarande ytterst få bestämmelser om elektronisk handel och avtalet skapar rent konkret nya regler för global handel inom WTO.

I november 2023 deltog 90 av WTO:s medlemmar i förhandlingarna. Deras sammanlagda andel av världshandeln uppgår till över 90 procent. Förhandlingarna förs plurilateralt mellan de deltagande länderna, men alla WTO-medlemmar kan om de vill ansluta sig till förhandlingarna (och det blivande avtalet).

2 Avtalets huvudsakliga innehåll

Avtalsförhandlingarna har framskridit långt och förhandlingarna om innehållet ska enligt planerna slutföras under 2023. Ännu finns inte någon exakt bild av avtalets slutliga innehåll. Redan nu står det klart att man i detta skede inte kommer att enas om vissa av de svårare förhandlingsfrågorna (exempelvis gränsöverskridande dataflöden, skydd för källkoder). EU:s mål är att förhandlingarna om dessa frågor ska fortsätta senare.

Förhandlingar har förts inom ramen för tre större teman: underlättande av elektronisk handel/elektroniska handelsmetoder, öppenheten i den elektroniska handeln och förtroendet för den elektroniska handeln. I största delen av förhandlingsfrågorna har EU redan motsvarande förpliktelser i sina befintliga handelsavtal.

Elektroniska handelsmetoder: Genom avtalet strävar man efter att främja elektroniska handelsmetoder och erkänna de elektroniska metodernas juridiska giltighet. De bestämmelser som redan fastställts inom detta tema gäller ramarna för e-tjänster, elektronisk identifiering och signering, elektroniska avtal och fakturering, papperslös handel (elektroniska tullförfaranden) samt informationsutbyte och systemkompatibilitet. Utöver dessa teman kan denna del ytterligare kompletteras med bestämmelser om elektronisk betalning.

Öppenheten i den elektroniska handeln: med bestämmelserna inom detta tema strävar man efter att exempelvis främja offentliga datas öppenhet och tillgänglighet i den digitala miljön med hjälp av gemensamma principer samt erkänna de fördelar som fås när slutanvändarnas tillgång

till internet inte begränsas. Medlemmarna åtar sig även att inte samla in tullavgifter för elektroniska leveranser (s.k. tullmoratorium). Det är viktigt eftersom det finns en risk att WTO:s gällande multilaterala (som omfattar alla medlemmar) tullmoratorium upphör att gälla på WTO:s följande ministermöte. Tullmoratoriets form har ännu inte slagits fast i förhandlingarna medan man har nått samförstånd om de övriga bestämmelserna inom temat.

Förtroendet för den elektroniska handeln: under detta tema strävar man efter att öka konsumenternas förtroende för den elektroniska verksamhetsmiljön med stöd av bestämmelser om exempelvis konsumentskydd och skräppost. Detta avsnitt ska även omfatta allmänna bestämmelser om cybersäkerhet. EU:s mål är att under detta tema få in bestämmelser även om skyddet för personuppgifter. Inom de flesta av dessa teman har man redan nått samförstånd. Till detta tema hör även bestämmelserna om företagets förtroende av vilka åtminstone en del kommer att lämnas till förhandlingarnas följande skede. I fråga om dessa bestämmelser strävar man efter att myndigheterna inte utan grund ska kunna kräva att företag avslöjar sin källkod eller sina uppgifter om kryptografi för att få tillträde till marknader.

Utöver dessa ska man avtala om olika *genomgripande teman* såsom transparens och särbehandling av utvecklingsländer. I samband med detta tema har man även förhandlat om gränsöverskridande dataflöden som i detta skede kommer att lämnas utanför avtalspaketet. EU:s mål är att utöver ovan nämnda teman ta in bestämmelser även om *telekommunikation* i avtalet.

Det är ännu inte säkert hur avtalet i praktiken ska införlivas med WTO:s avtalssystem. Detta ska diskuteras i närmare detalj nästa år. Det mest sannolika alternativet är att man ingår ett avtal enligt bilaga 4 till avtalet om upprättande av Världshandelsorganisationen (OJ L 336, 23.12.1994, s. 3–10/FördrS 5/95) (WTO:s plurilaterala avtal), vilket innebär att avtalets fördelar kan tillgodogöras endast av parterna till bilagan (ett motsvarande avtal är till exempel WTO:s avtal om offentlig upphandling OJ L 336, 23.12.1994, s. 273–289/FördrS 75/95).

3 Avtalets rättsliga grund

Kommissionen förhandlar fram avtalet på unionens vägnar i ett förfarande enligt artikel 218 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Avtalets materiella rättsliga grund kan fastställas i detalj först när den slutliga avtalstexten är klar. Enligt statsrådets preliminära bedömning innehåller det eftersträlvade avtalet endast bestämmelser som hör till handelspolitikens område (artikel 207.4 i EUF-fördraget, kvalificerad majoritet).

Rådets beslut om att underteckna avtalet förutsätter inte samråd med eller godkännande av Europaparlamentet. Rådets beslut om ingående av avtal förutsätter dock parlamentets godkännande i enlighet med artikel 218.6 a i EUF-fördraget. Parlamentet ska informeras om ärendet i alla skeden av förfarandet i enlighet med artikel 218.10 i EUF-fördraget.

4 Avtalets konsekvenser

Avtalet förväntas inte ha några direkta konsekvenser för statsbudgeten. Avtalet beräknas dock ha positiva effekter för handeln mellan EU och avtalsländerna. Ett avtal om elektronisk handel stöder även det bredare målet att modernisera WTO. Avtalet stabiliserar det internationella regelverket för digital handel och den globala affärsmiljön. Med tanke på att olika handelshinder minskar och samarbetet ökar bedöms avtalet ha positiva ekonomiska effekter för Finland.

5 Avtalets förhållande till finsk lagstiftning, grundlagen och grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter

Avtalet kommer enligt den nuvarande bedömningen att innehålla endast sådana bestämmelser som hör till EU:s exklusiva befogenhet.

Utifrån den nuvarande förhandlingssituationen kan man anta att avtalet kommer att innehålla såväl allmänna åtaganden av deklaratörskaraktär som bestämmelser om samarbetet och bindande bestämmelser om enskilda teman. Bindande bestämmelser som i detta skede ska tas in är bestämmelser om bland annat papperslös handel, konsumentskydd, skydd för personuppgifter, tullfrihet och transparens för elektroniska leveranser, och de tangerar delvis Finlands gällande lagstiftning (till exempel tullagen (304/2016), lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014), EU:s allmänna dataskyddsförordning och dataskyddslagen (1050/2018)).

Skyddet för personuppgifter omfattas av lagstiftning och har relevans med tanke på skyddet för privatlivet i enlighet med 10 § i grundlagen. Enligt 1 mom. ska närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Även i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna tryggs skyddet för privatlivet i artikel 7 och var och ens rätt till skydd av personuppgifter i artikel 8. Närmare bestämmelser om behandlingen av personuppgifter i anslutning till tillämpningen av avtalet finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679. Den är direkt tillämplig i EU:s medlemsstater och kräver i princip inte någon kompletterande nationell lagstiftning inom avtalets tillämpningsområde (se GrUU 14/2018 rd). Enligt artikel 16 i EUF-fördraget hör även lagstiftningen om skyddet för personuppgifter i detta sammanhang till unionens befogenhet.

I fråga om de förpliktelser som eventuellt förhandlas fram i de fortsatta förhandlingarna ska förhållandet till finsk lagstiftning vid behov utredas närmare i ett senare skede.

6 Ålands behörighet

Fördelningen av befogenheter mellan riket och Åland fastställs i 18 och 27 § i självstyrelselagen för Åland (1144/1991). Ärendet hör enligt 27 § 12 punkten i självstyrelselagen till rikets behörighet.

Enligt statsrådets preliminära bedömning kommer avtalet endast att innehålla bestämmelser som hör till unionens befogenhet. Därför krävs inga åtgärder i riket eller på Åland för att godkänna bestämmelserna i avtalet.

7 Behandlingen av ärendet i Europeiska unionens institutioner

EU:s ståndpunkter har beretts i rådets handelspolitiska kommitté, i huvudsak i den sammansättning som behandlar handel med tjänster och investeringar. Förhandlingarna pågår fortfarande. Om avtalspaketet färdigställs inom den målsatta tidsplanen före utgången av året strävar man efter att slutföra detaljerna i paketet våren 2024. Därefter går man vidare till parternas (inklusive EU:s) interna förfaranden för att godkänna avtalet.

Riksdagens ståndpunkt bör vara tillgänglig i januari 2024.

8 Nationell behandling av avtalet

Utrikesministeriet har berett ärendet i samarbete med de övriga ministerierna och intressentgrupper. Förhandlingarna har behandlats regelbundet i rådets handelspolitiska kommitté (tjänster och investeringar), där Finlands ståndpunkter har beretts i handelspolitiska

sektionens (EU2) undersektion för handel med tjänster. U-skrivelsen har behandlats i ett skriftligt förfarande i EU2-sektionen mellan den 28 november och den 1 december 2023.

Riksdagen har informerats om att förhandlingar inletts genom E-brev 5/2019 rd av den 9 maj 2019 och om hur förhandlingarna framskrider genom E-brev E 26/2021 rd av den 8 mars 2021.

I fråga om E-brev 5/2019 rd ansåg utskottet för utrikesfrågor att inga åtgärder ska vidtas med anledning av ärendet och stora utskottet behandlade ärendet på agendan för EU-rådets inofficiella handelsministermöte den 1 oktober 2019 (EUN 46/2019 rd). I fråga om E-brev E 26/2021 rd ansåg stora utskottet i enlighet med ståndpunkten för utskottet för utrikesfrågor att inga åtgärder ska vidtas med anledning av ärendet.

9 Undertecknande av avtalet, provisorisk tillämpning och ikraftträdande

Eftersom förhandlingarna fortfarande pågår finns det ännu inte några uppgifter om tidpunkten för undertecknande av avtalet eller dess ikraftträdande.

10 Statsrådets ståndpunkt

Statsrådet understöder målet att skapa internationella regler om elektronisk handel. Statsrådet anser att det är viktigt att man med stöd av förpliktelserna i avtalet effektivt kan påverka digital protektionism och främja konsumenternas förtroende för onlinemiljön med beaktande av aspekter relaterade till konsumentskydd och skydd för personuppgifter. Statsrådet understöder målet att skapa ett avtal som så många WTO-medlemmar som möjligt deltar i. Statsrådet anser att det eftersträfvade avtalet stöder även det bredare målet att modernisera WTO. (E 5/2019 rd)